

1973-01-01

การทำทนายของญี่ปุ่น

จเนศ กองประเสริฐ

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/cujss>

Part of the [Social and Behavioral Sciences Commons](#)

Recommended Citation

กองประเสริฐ, จเนศ (1973) "การทำทนายของญี่ปุ่น," *Journal of Social Sciences*: Vol. 10: Iss. 3, Article 7.
Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/cujss/vol10/iss3/7>

This Article is brought to you for free and open access by the Chulalongkorn Journal Online (CUJO) at Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Journal of Social Sciences by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

Chulalongkorn Journal Online

Office of Academic Resources

Chulalongkorn University

Article Information:

To cite this document: ธเนศวร์ เจริญเมือง. (1973). บทบาทของพรรคคอมมิวนิสต์ญี่ปุ่น.
Faculty of Political Science (JSS), 10(3), 88-99.

Date received:

Date revised:

Date accepted:

License and Terms:

This is an Open Access article under the terms of the Creative Commons Attribution License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>). Please note that the reuse, redistribution and reproduction in particular requires that the authors and source are credited.

การทำหายของญี่ปุ่น

ธเนศ กองประเสริฐ

เมื่อร้อยกว่าปีมานี้เอง ญี่ปุ่นยังคงเป็น อาณาจักรอันล้าหลัง ไม่ค่อยเป็นที่รู้จักกันและ เพิ่งจะ พ้นจากยุคของ การแยกตนเอง อยู่อย่าง โดดเดี่ยว ระบบเศรษฐกิจและสังคมในขณะ นั้นหากจะเปรียบกับสังคมตะวันตกแล้วก็เทียบ ได้คร่าว ๆ กับอังกฤษเมื่อสี่ร้อยกว่าปีมาแล้ว คือราวต้นสมัยทิวคอร์ ช่วงระยะเวลาเพียงร้อย ปีเศษเท่านั้น สังคมเกษตรอันเฉื่อยชาได้ พัฒนาจนกลายมาเป็น สังคมอุตสาหกรรม อัน ฉับไวกระตือรือร้น และทรงพลังที่สุดในโลก แห่งหนึ่ง อันนับเป็นการเปลี่ยนแปลงทาง เศรษฐกิจและสังคมซึ่งดำเนินไปอย่างรวดเร็ว ชนิดที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนเลย ในประวัติศาสตร์ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวซึ่งมีผู้ตั้งข้อ สงเกตว่าเป็น “การกระโดดไปอย่างรวดเร็ว อันน่าตื่นตะลึงและประหลาดที่สุด” นี้ ได้ทำ ให้ญี่ปุ่นบรรลุความสำเร็จในการก้าวไปสู่ระดับ

ของการพัฒนาที่ทัดเทียมกับโลกตะวันตกเป็น กลุ่มที่น่ากลัวของชาติเหล่านั้น ในทางการค้า และเข้ามามีบทบาทในกิจการต่าง ๆ ของโลก อย่างอิสระมากยิ่งขึ้นทุกที

ในรายงาน ว่าด้วยนโยบายต่างประเทศ ของสหรัฐ ฯ ซึ่งประธานาธิบดีนิกสันเสนอต่อ สภาองเกรสเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2515 นั้น ได้กล่าวถึงญี่ปุ่นไว้ตอนหนึ่งว่า “หลังจาก ความยุ่งยากเดือดร้อนอย่างหนัก เพราะสงครามโลกครั้งที่สอง บัดนี้ญี่ปุ่นก็ฟื้นตัวได้ โดยสมบูรณ์แล้ว โดยอาศัยพลังอันเข้มแข็ง และอยู่ในระเบียบวินัยอันดีงาม ประชาชน ญี่ปุ่นได้นำประเทศชาติของตน กลับคืนมาสู่ แนวหน้าแห่งบรรดาประเทศมหาอำนาจอย่าง มันคงอีกครั้งหนึ่ง... ญี่ปุ่นได้กลับกลายมา เป็นประเทศมหาอำนาจทางอุตสาหกรรมยิ่ง ใหญ่ที่สุดเป็นอันดับสามของโลก ญี่ปุ่นเป็น

ตลาดต่างประเทศที่ใหญ่ที่สุด สำหรับสินค้าต่าง ๆ ของอเมริกาและพร้อมกันนั้นก็เป็นผู้แข่งขันที่น่ากลัวมากของเราทั้งในด้านตลาดในประเทศและตลาดโลก¹ นอกไปจากนั้นญี่ปุ่นยังได้รับประโยชน์อย่างมากจากนโยบายการค้าแบบเสรีนิยมของสหรัฐ ฯ อีกด้วย แต่การที่ญี่ปุ่นคงยึดมั่นในนโยบายจำกัดควบคุมตลาดต่าง ๆ ของตนนั้นมีส่วนทำให้ดุลการค้าของเราเสียเปรียบมากยิ่งขึ้นทุกวัน”² ข้อความดังกล่าวนี้ ทำให้มองเห็นฐานะของญี่ปุ่นในสายตาของสหรัฐ ฯ ได้อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตามฝ่ายญี่ปุ่นก็มีความไม่พอใจต่อการตัดสินใจและมาตรการหลายอย่าง ทางเศรษฐกิจกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่สหรัฐ ฯ ได้ปฏิบัติไป อันเป็นผลให้สัมพันธภาพระหว่างกันในระยะสองปีเศษ ที่ผ่านมานี้อยู่ในสภาพที่ผู้นำของสหรัฐ ฯ ใช้คำว่า “ลักษณะฉก

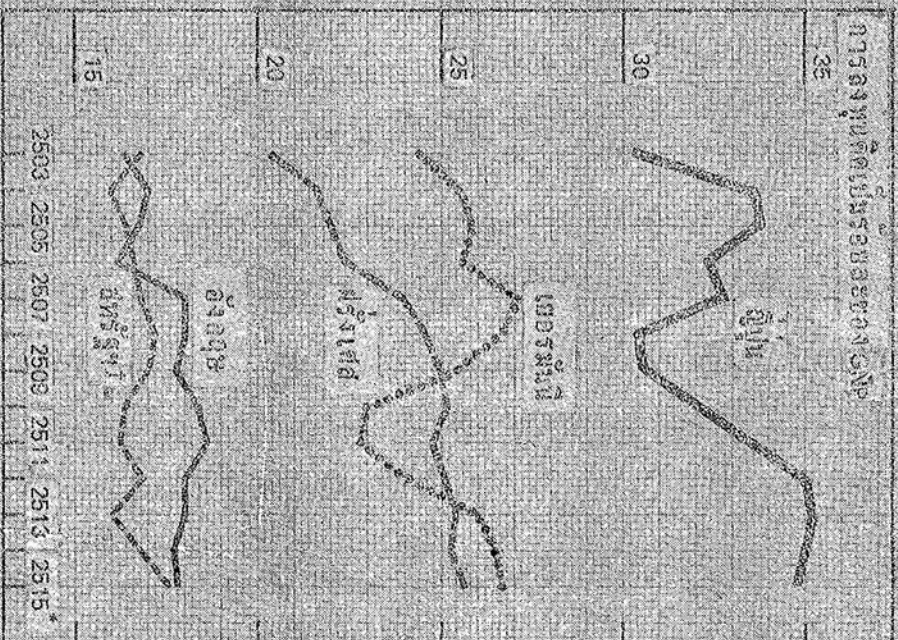
ฉิ่นนำวืดก” แต่กระนั้นก็ตามในรายงานที่เสนอต่อสภาองเกรส ดังกล่าวก็ยอมรับว่า “ญี่ปุ่นเป็นพันธมิตรที่สำคัญที่สุด ของเราในทวีปเอเชีย เป็นหุ้นส่วนทางการค้าใหญ่โตนับเป็นที่สองของเรา ญี่ปุ่นเป็นผู้ร่วมงานอันจำเป็นยิ่ง หากเราจะสร้างสันติภาพ อันถาวรขึ้นในโลกต่อไป ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองของเรา และนโยบายต่าง ๆ อันมี ต่อโลก ของเราจึง เกี่ยวโยง อยู่กับสัมพันธภาพระหว่างสหรัฐ ฯ กับญี่ปุ่นอย่างใกล้ชิดด้วย โดยไม่ว่าอะไร ที่จะเพิกถอนได้เลย”³ อันเท่ากับเป็นการยืนยันให้โลกได้ตระหนักว่าปัจจุบันญี่ปุ่นมิใช่แต่เพียงเป็นผู้ทรงอิทธิพลในวงการเศรษฐกิจเท่านั้น แม้ในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ ก็มีความสำคัญจนมองข้ามไปเสียมิได้อีกต่อไปแล้วด้วย

1 Koji Taira, “Power and Trade in U.S.-Japanese Relations”, *Asian Survey*, Vol. XII No. 11 (November 1972), pp. 980-998 และ John K. Emmerson, “The United States and Japan : Uneasy Partners?”, *Pacific Community*, Vol. 3 No. 4 (July 1972), pp. 625-635

2 โครงสร้างใหม่เพื่อสันติภาพ : คำแปลรายงานของประธานาธิบดีนิกสันเสนอต่อสภาองเกรส กุมภาพันธ์ 2515 (กรุงเทพฯ : ศิวพร, 2515), หน้า 73-75

3 *Ibid.* หน้า 70

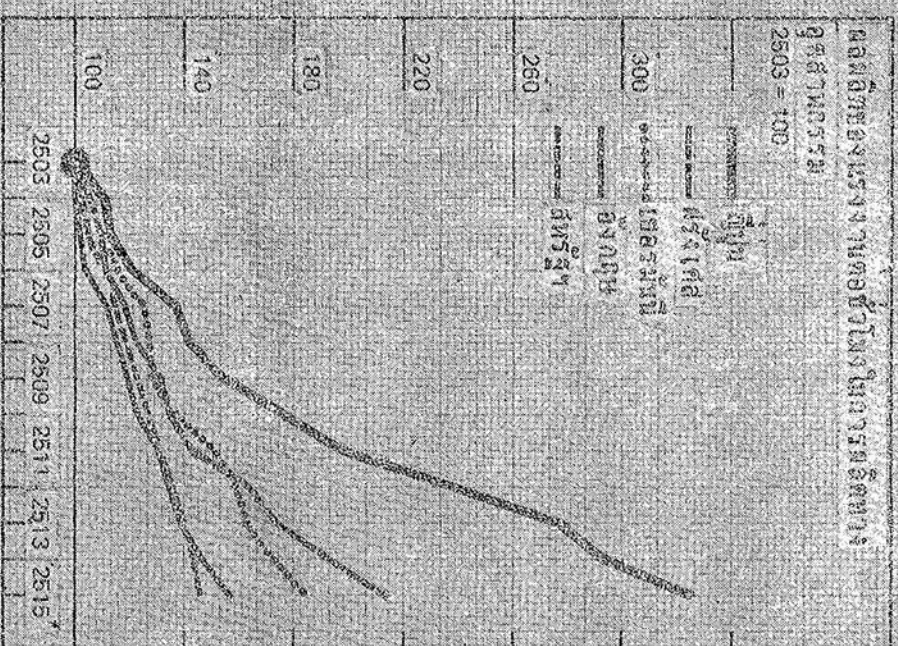
การลงพื้นที่เก็บข้อมูลสภาพงาน

ประมาณการการขาดทุนของ OECD

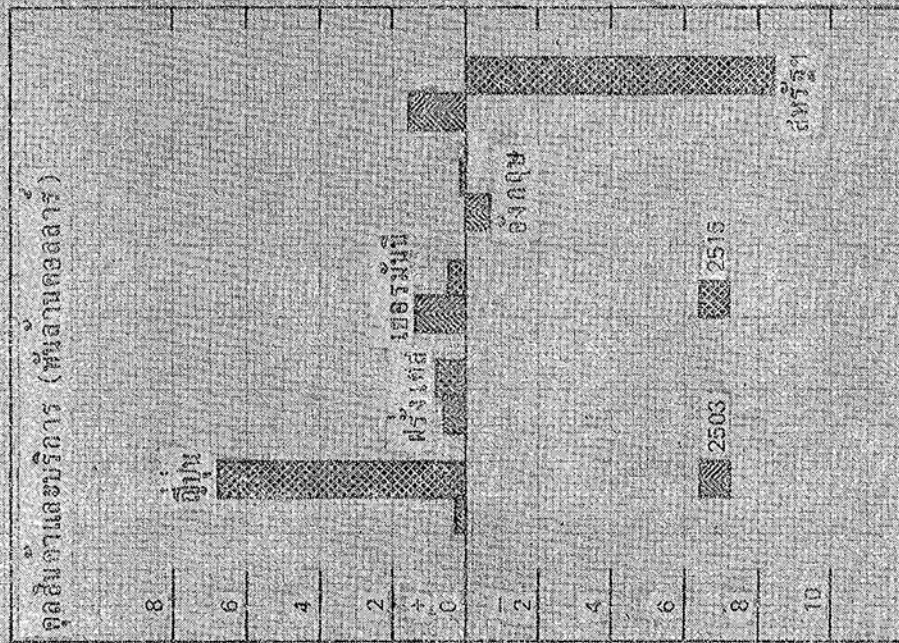
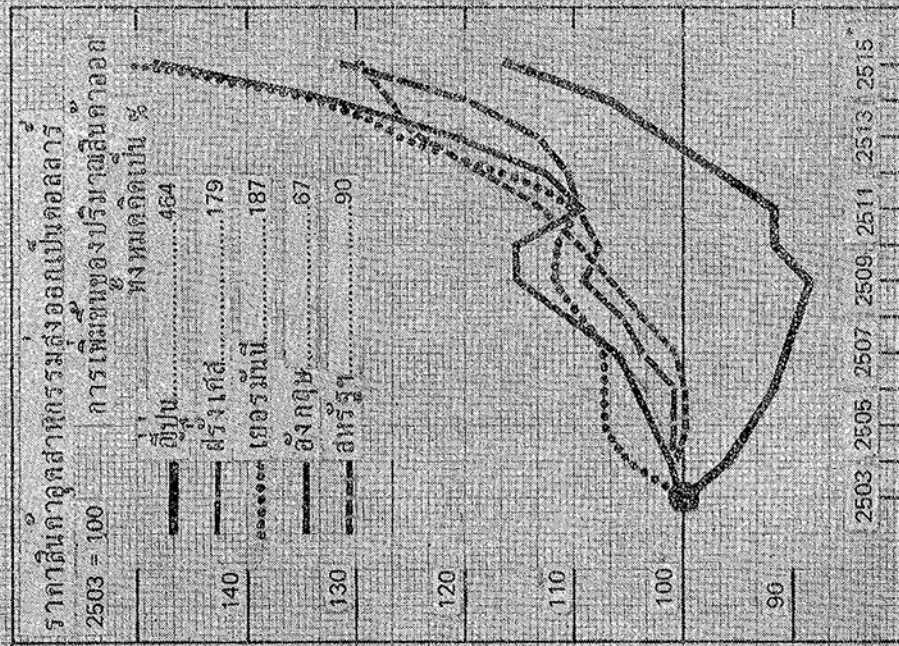
ประมาณการการขาดทุนของ OECD

ผลการดำเนินงานของหน่วยงานในการลดผลกระทบ

ประมาณการการขาดทุนของ OECD

ประมาณการการขาดทุนของ OECD

ส่วนใหญ่มักจะเพิ่มขึ้นโดยใช้ตัวเลขระยะ 9 เดือนแรกเป็นพื้นฐาน

เป็นที่ประจักษ์ชัดโดยปราศจากข้อสงสัยแล้วว่าความก้าวหน้า และความสำเร็จทางเศรษฐกิจ ของญี่ปุ่นนั้น เป็นสมฤทธิ์ผล อันงดงามอย่างหาตัวจับยาก ตั้งแต่ปี 2493-2498 อัตรา ความ เจริญเติบโต ทางเศรษฐกิจ ของญี่ปุ่นโดยเฉลี่ยสูงกว่าร้อยละ 12 เล็กน้อย ในขณะที่ประเทศอื่น ๆ คือ เยอรมันตะวันตก อิตาลี ฝรั่งเศส และสหรัฐฯ ติดตามมาในระหว่างด้วยอัตรา 9.3%, 6%, 4.3% และ 4.3% ตามลำดับ ระหว่างปี 2498-2506 อัตรา ความ เจริญเติบโต ของ ญี่ปุ่น ยืน อยู่ในอัตราสูงกว่าร้อยละ 10 ทั้งประเทศอุตสาหกรรมชั้นนำต่าง ๆ คือ เยอรมันตะวันตก

ฝรั่งเศส สหรัฐฯ อังกฤษ ที่ไล่มาด้วยอัตรา 5.8%, 4.1%, 2.9% และ 2.8% ตามลำดับไว้เบื้องหลังเช่นเคย แม้ในช่วงระหว่างปี 2509-2513 อันเต็มไปด้วยความผันผวนทางเศรษฐกิจ อัตราความเติบโตที่แท้จริงเฉลี่ยของญี่ปุ่นก็ยังสูงถึง 12.9 % ทั้งยังเป็นที่คาดหมายกันว่าอัตราความเจริญ ทางเศรษฐกิจในระดับสูงที่ปรากฏตลอดมานั้น จะคงอยู่ไปจนกระทั่งสิ้นศตวรรษนี้ อนึ่งกระทรวงการคลังของญี่ปุ่นได้คาดการณ์ไว้ด้วยว่า ประมาณปี 2531 รายได้เฉลี่ยต่อบุคคล (per capita income) ของชาวญี่ปุ่นจะสูงที่สุดในโลก

มวลรวมผลิตภัณฑ์ประชาชาติ (GNP) ของญี่ปุ่นเปรียบเทียบกับบางประเทศ

	2503	2508	2513	2518	per capita GNP 2518 ¹ พันล้านดอลลาร์	เฉลี่ยอัตราเพิ่มของ GNP ระหว่าง 2513-18 %
สหรัฐฯ	504	685	991	1,390	6,245	7.0
แคนาดา	34	48	72	104	4,397	7.3
เยอรมันตะวันตก	74	113	167	228	3,857	6.4
อังกฤษ	72	100	113	148	2,626	5.6
ญี่ปุ่น	43	88	197	440	3,981	17.4

ที่มา : The Japan Economic Research Center.

ระหว่างปี 2498-2508 ผลผลิตทางอุตสาหกรรมทั้งหมดของญี่ปุ่นเพิ่มขึ้นเกือบสี่เท่าตัว โดยอุตสาหกรรมสาขาโลหะ เคมี วิศวกรรม และ น้ำมัน เพิ่มขึ้นถึงห้าเท่าตัว อุตสาหกรรมสิ่งทอ และผลิตภัณฑ์อาหารเพิ่มขึ้นเกือบสองเท่าครึ่ง อันเป็นอัตราเพิ่มที่น่าพิศวงมาก หากว่าจะเปรียบเทียบญี่ปุ่นกับประเทศตะวันตกอื่น ๆ เป็นรายอุตสาหกรรม แล้วก็จะพบว่า ญี่ปุ่นเป็นผู้นำหรือไม่ก็อยู่ในอันดับต้น ๆ ของกิจกรรมสำคัญ ๆ ทางเศรษฐกิจของโลกหลายสาขา เช่น อุตสาหกรรมท่อเรือ อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ อุตสาหกรรมสิ่งทอ อุตสาหกรรมเหล็ก อุตสาหกรรม

น้ำมันและเปโตรเคมีกัล เป็นต้น อุตสาหกรรมบางอย่างที่ญี่ปุ่นมีความชัดเจนเป็นพิเศษ เช่น การต่อเรือที่ญี่ปุ่นนำหน้าผู้อื่นไปหลายช่วงตัว เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่าอุตสาหกรรมญี่ปุ่นต่อเรือได้เร็วที่สุดและถูกที่สุด ญี่ปุ่นเป็นผู้ผลิตมอเตอร์ไซค์ จักรเย็บผ้า กล้องถ่ายรูป เบียร์ วิชิตูรานซิสเตอร์ กล้องจุลทรรศน์อิเล็กทรอนิกส์ ไข่มุกที่สุดในโลก ความยิ่งใหญ่ไพศาลของจักรวรรดิอุตสาหกรรมของญี่ปุ่นจะเห็นได้อย่างชัดเจน ในรายการแสดง อันดับ ความ เป็นผู้นำ ของโลกในผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมชนิดต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

อันดับความเป็นผู้นำของโลกในผลิตภัณฑ์ชนิดต่าง ๆ ในปี 2512

ประเภทของอุตสาหกรรม	อันดับ 1	อันดับ 2
ท่อเรือ	ญี่ปุ่น	เยอรมันตะวันตก
เครื่องรับวิทยุ	ญี่ปุ่น	สหรัฐ ฯ
กล้องถ่ายรูป	ญี่ปุ่น	สหรัฐ ฯ
เครื่องรับโทรทัศน์ทรานซิสเตอร์	ญี่ปุ่น	สหรัฐ ฯ
เครื่องรับโทรทัศน์ธรรมดา	สหรัฐ ฯ	ญี่ปุ่น
เครื่องจักรสมองกล	สหรัฐ ฯ	ญี่ปุ่น

ประเภทของอุตสาหกรรม	อันดับ 1	อันดับ 2
Commercial motor vehicles	ญี่ปุ่น	สหรัฐฯ
มอเตอร์ไซด์	ญี่ปุ่น	ฝรั่งเศส
เรยอนและเส้นใยซีเทท	สหรัฐฯ	ญี่ปุ่น
เส้นก้ายฝ้าย	สหรัฐฯ	ญี่ปุ่น
อลูมิเนียม	สหรัฐฯ	ญี่ปุ่น
ทองแดง	สหรัฐฯ	ญี่ปุ่น
เหล็กกล้า (Crude steel)	สหรัฐฯ	ญี่ปุ่น
กอสติก โซดา	สหรัฐฯ	ญี่ปุ่น
ซีเมนต์	โซเวียต	ญี่ปุ่น
พลาสติก	สหรัฐฯ	ญี่ปุ่น

ที่มา : Herman Kahn, *The Emerging Japanese Superstate : Challenge and Response* (Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, 1970), หน้า 209

ความพวยพุ่งรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่นคงได้กล่าวมานั้น นิตยสาร *The Economist* ได้ระบุว่าเป็น “one of the most exciting and the most extraordinary forward leaps in the history of world economics” พร้อมกับตั้งข้อสังเกตด้วยว่า ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ปรากฏขึ้นนี้

ทำให้ญี่ปุ่นเป็นเสมือนหนึ่ง “the greatest laboratory for economic growth of our time” และเป็นห้องปฏิบัติการอันอุดมสำหรับนักเศรษฐศาสตร์ เพื่อแสวงหาสมมุติฐานต่าง ๆ ที่น่าสนใจ⁴

ในความเห็นของคนญี่ปุ่นเอง กุญแจสำคัญที่ไขไปสู่อัตราเจริญเติบโต อย่างสูงทาง

4 Koji Taira, *Op. cit.*, pp. 986-987

เศรษฐกิจนั้นก็คือ⁵ (1) การเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและกว้างขวางของสินค้าออก (2) มีการสะสมทุนอยู่ในอัตราสูง หรืออัตราส่วนของการออมมีอยู่สูงมาก (3) มีแรงงานซึ่งมีฝีมืออย่างสูง อันเนื่องมาจาก มีระดับพื้นฐานการศึกษาดี และ (4) มีผู้ประกอบการชั้นเยี่ยมซึ่งมีทั้งความคิดริเริ่ม และ เครื่องอำนวยความสะดวกในการลงทุนโดยธุรกิจขนาดใหญ่อย่างพร้อมมูล

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาสภาพการณ์และโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งมีทรัพยากรธรรมชาติน้อยแต่มีเศรษฐกิจแบบอุตสาหกรรมอันรุ่งเรือง ที่บ่งถึงความสำคัญของการค้าต่างประเทศ ซึ่งมีต่อเศรษฐกิจส่วนรวม ก็มีผู้เปรียบเทียบว่า “เศรษฐกิจของญี่ปุ่นเปรียบเสมือนคอกหรือปล่อง ซึ่งสินค้าขาเข้าถูกทดลองไป และทำการประดิษฐ์กรรม

และแปรรูปขึ้นภายใน เป็นผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปสำหรับใช้ในประเทศ และสำหรับส่งเป็นสินค้าขาออก”⁶ แล้ว ก็จะตระหนักได้ดีว่าคุณภาพที่สำคัญที่สุด อันเป็น หัวใจของความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ อย่างใหญ่หลวง นั้นก็คือ การเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและกว้างขวางของสินค้าออก บ้างอื่น ๆ เป็นแต่เพียงส่วนประกอบหรือเครื่องสนับสนุนเท่านั้น

ทุกวันนี้อิทธิพลทางการค้าของญี่ปุ่นแผ่ไพศาลไปทั่วทุกสารทิศ ไม่แต่เพียงประเทศที่กำลังพัฒนาเท่านั้นที่ตลาดท่วมท้นไปด้วยสินค้าญี่ปุ่น แม้ในกลุ่มประเทศตลาดร่วมยุโรป อันเป็นสังคมอุตสาหกรรมที่เหนียวแน่น และทรงพลังมากที่สุดแห่งหนึ่งของโลกก็ยังคงยำยด้วยกองทัพสินค้าของญี่ปุ่นด้วย เช่นเดียวกัน ปัจจุบันนี้ ตลาดยุโรป เคลื่อน กลาดไป ด้วยรถยนต์ กล้องถ่ายรูป เครื่องคำนวณ และวิทยุ

5 Masahiro Fujita, “Japan’s Growing Exports and Overseas Investments”, Monetary Factors in Japanese Economic Growth, ed. Jiro Yao (Kobe : The Research Institute for Economic & Business Administration Kobe University, 1970), pp. 164–165

6 โรเบิร์ต อี. วอร์ค, “ญี่ปุ่น”, ระบบการเมืองปัจจุบัน—เอเชีย, แปลจาก Modern Political System: Asia โดย ดร. กุสุมา สนิทวงศ์ (กรุงเทพ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2510), หน้า 72

โทรทัศน์ของญี่ปุ่น จนกระทั่งเล้ากันว่าครั้ง มนตรีญี่ปุ่นซึ่งไปเยือนกรุงปารีส เมื่อปี 2505
หนึ่งอดีตประธานาธิบดีเคอโกลล์ ผู้ลี้ภัยไป ว่าเป็น “เซลล์แมนขายวิทยุทรานซิสเตอร์”⁷
แล้วเคยเรียกนายชายาโท อิเคกะ นายกรัฐมนตรี

อัตราเพิ่มของสินค้าออกของญี่ปุ่นเปรียบเทียบกับประเทศอุตสาหกรรมอื่น ๆ

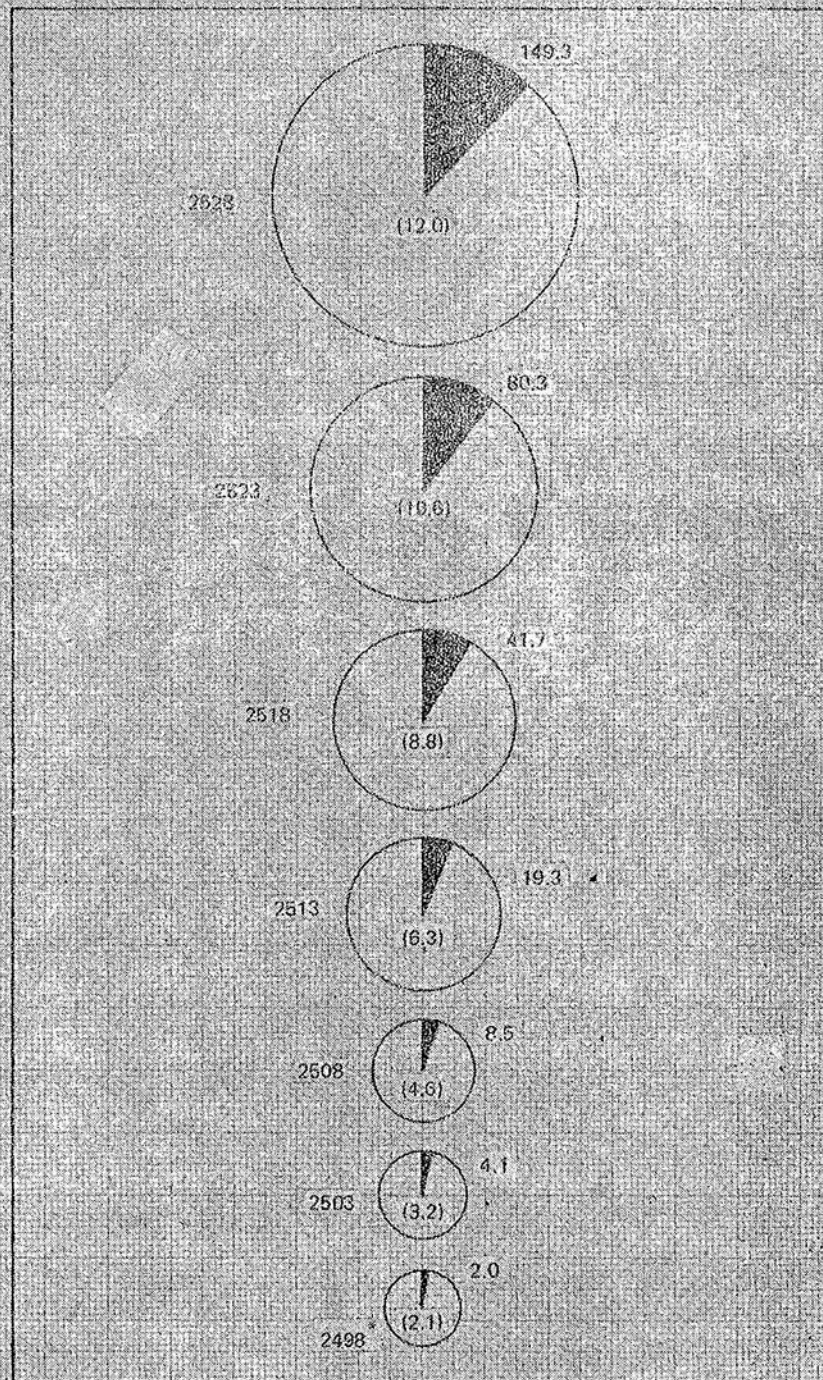
(เฉลี่ยร้อยละต่อปี)

	2496-2500	2500-2503	2503-2506
ญี่ปุ่น	22.4	12.5	10.6
เยอรมันตะวันตก	18.2	10.2	8.6
อิตาลี	14.1	12.7	11.8
ฝรั่งเศส	7.8	10.3	5.6
เนเธอร์แลนด์	9.5	9.1	10.8
เบลเยียม	9.1	5.7	8.6
สวิตเซอร์แลนด์	6.4	6.4	8.8
สวีเดน	9.6	6.3	7.7
อังกฤษ	6.5	2.6	4.6
สหรัฐฯ	7.2	-0.4	4.2
อัตราเพิ่มของสินค้าอุตสาหกรรม			
ส่งออกของโลก	11.8	7.0	6.8
ความยืดหยุ่นของสินค้า			
ออก (ญี่ปุ่น/โลก)	1.9	1.8	1.6

ที่มา - IMF, International Financial Statistics.

7 กู “Europe : The Japanese Are Coming”, *Newsweek*, December 11, 1972 หน้า 40-44

เศรษฐกิจของโลกกับสินค้าออกของญี่ปุ่น

○ ส่วนของสินค้าออกของญี่ปุ่น
ในสินค้าเข้าของโลก (%)

■ สินค้าออกของญี่ปุ่น
(พันล้านดอลลาร์)

ประมาณว่าในปี 2518 มูลค่าสินค้าออกของญี่ปุ่นจะเพิ่มขึ้นไปถึง 41.3 พันดอลลาร์ คือมากกว่ามูลค่าสินค้าออกในปี 2515 ราว 1.4 เท่า และมากกว่าสินค้าออกในปี 2508 ถึง 6.4 เท่า การค้าขายออกของญี่ปุ่นมีอัตราการขยายตัวสูงเป็นสองเท่า ของการขยายตัวทางการค้าของโลกและคาดว่าจะเป็นอย่างนี้ไปจนถึงปี 2518 อันจะทำให้ส่วนแบ่งของญี่ปุ่นในการค้าของโลกซึ่งมีอยู่ร้อยละ 4.8 ในปี 2508 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 10.4 และในปี 2518 นั้นคาดว่าจะร้อยละ 20 ของสินค้าเข้าทั้งหมดของสหรัฐฯ อันมีมูลค่าราว 13.6 พันล้านดอลลาร์นั้นจะเป็นสินค้าญี่ปุ่น หรือ 1/3 ของสินค้าออกทั้งหมดของญี่ปุ่นจะส่งไปยังสหรัฐฯ ซึ่งในปีที่กล่าวนี้มวลรวมผลิตภัณฑ์ประชาชาติเฉลี่ยต่อบุคคล (per capita GNP) ของญี่ปุ่นจะอยู่ในอันดับหกของโลกรองลงมาจาก สหรัฐฯ สวีเดน เดนมาร์ก สวิสเซอร์แลนด์ และ แคนาดา⁸ ปรากฏการณ์และความคาด

หมายอันบ่งชี้ถึงการทะยานขึ้นทางเศรษฐกิจนานาประการดังกล่าวมานี้ เป็นเครื่องสนับสนุนคำทำนายของเซอร์แมน คาร์สัน ที่ว่า "คงจะไม่เป็นที่น่าประหลาดใจแต่อย่างใดเลยถ้าหากว่าศตวรรษที่ 21 นี้จะเป็นศตวรรษของญี่ปุ่น"⁹ ได้เป็นอย่างดี

ความสำเร็จอันยิ่งใหญ่ทางเศรษฐกิจอันนำมาซึ่งความไพบูลย์มั่งคั่งอย่างมหาศาล และความไพบูลย์มั่งคั่งนั้นย่อมเป็นบ่อเกิดแห่งกำลัง กำลังก็เป็นที่มาแห่งอำนาจ ไม่ว่าประเทศชาติหรือบุคคลหากมีความเชื่อมั่นในกำลังและอำนาจของตนแล้ว ย่อมจะกระทำการต่างๆ ตามความพอใจโดยไม่คำนึงถึงความคิดเห็นหรือความรู้สึกของผู้อื่น การดำเนินนโยบายต่างๆ ของญี่ปุ่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในทางเศรษฐกิจก็อยู่ในสภาพดังที่กล่าวนี้ ปกติแล้วนโยบายและการดำเนินการต่างๆ ที่นานาประเทศปฏิบัติกันอยู่นั้น ย่อมมุ่งถึงผลประโยชน์ของตนเป็นหลัก กระนั้นก็ตามแต่ละ

8 Saburo Okita, "Japan's Economic Prospects and Her Relation with Canada", *Essays in Japan and Asia* (Tokyo: The Japan Economic Research Center, 1970), p. 93

9 Herman Kahn, *Op. cit.*, p. 2

มูลค่าสินค้าออกและสินค้าเข้าของญี่ปุ่นแยกตามตลาดและแหล่งที่มา

ล้านดอลลาร์

พ.ศ.	ประเทศที่พัฒนาแล้ว		ประเทศที่กำลังพัฒนา		กลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์		โซเวียต		รวม
	พัฒนาแล้ว	สหรัฐ	ยุโรปตะวันตก	กำลังพัฒนา	เอเชียอาคเนย์	คอมมิวนิสต์	โซเวียต	จีนคอมมิวนิสต์	
สินค้าออก									
2511	6,746	4,086	1,659	5,640	3,613	582	179	325	12,972
2512	8,331	4,958	2,059	6,888	4,448	764	268	391	15,990
2513	10,440	5,940	2,905	7,827	4,902	1,045	341	569	19,318
2514	13,027	7,495	3,395	9,834	5,763	1,148	377	578	24,019
2515	15,975	8,856	4,754	11,220	6,318	1,443	504	609	28,642
สินค้าเข้า									
2511	6,865	3,527	1,301	5,283	1,984	837	464	224	12,987
2512	7,912	4,090	1,492	6,263	2,381	848	462	235	15,024
2513	10,430	5,560	1,962	7,564	3,013	887	481	254	18,881
2514	10,277	4,978	2,062	8,490	3,404	944	496	323	19,712
2515	12,334	5,848	2,479	9,914	4,168	1,224	592	491	23,472

ที่มา : Mitsubishi Economic Research Institute, MERI's Monthly Circular, No. 519 : March 1973, p. 19

ประเทศก็พยายาม จะชี้แจงจำกัดไว้มิให้การแสวงหาประโยชน์ของตนเป็นการก้าวร้าวหรือทำร้ายผู้อื่นมากเกินไปจนทำให้เกิดความรำคาญขึ้น เมื่อพิจารณาตามนัยนี้แล้วก็จะเห็นได้ว่านโยบายและปฏิบัติการต่างๆ ที่ญี่ปุ่นกระทำต่อประเทศอื่น ทั้งประเทศที่มั่งมีและยากจน มุ่งเน้นหรือให้ความสำคัญต่อผลประโยชน์ของตนเหนือกว่าการระงับรักษาหัวใจกัน

มีตัวอย่างอยู่มากหลายที่ชี้ให้เห็นเจตนาจริงที่มุ่งแสวงหาผลประโยชน์โดยไม่ลืมหูลืมตา และไม่คำนึงถึงความรู้สึกของผู้อื่น¹⁰ ตัวอย่างที่เด่นชัดที่ญี่ปุ่นจึงได้รับสมญานามแปลกๆ ที่สะท้อนให้เห็นความไม่พอใจและความรู้สึกที่ไม่เป็นมิตรเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ หนังสือพิมพ์ในนิวยอร์กฉบับหนึ่งเคยลงบรรณาธิการ วิพากษ์วิจารณ์การปฏิบัติตัวของคนญี่ปุ่นพร้อมกับสรุปว่า ชาวญี่ปุ่นเป็นพลเมืองผู้ก้าวร้าวมากที่สุด

ในเอเชีย พฤติการณ์เช่นนี้เป็นการแสดงออกซึ่งความภาคภูมิใจในความโง่เขลาของพวกตน¹¹

สำหรับประเทศไทย ในการค้าขายกับญี่ปุ่นจำนวนการค้าขาดดุล ได้เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ อย่างน่าวิตกตั้งแต่ปี 2499 ซึ่งก็ปรากฏว่าความพยายาม ที่จะแก้ไข ปัญหานี้ ไม่เคยได้รับความร่วมมือจากฝ่ายญี่ปุ่นอย่างแท้จริงเลย ทุกครั้งที่ผู้แทนไทยเดินทางไปเจรจา “ขอให้ญี่ปุ่นหาทางลดการขาดดุลการค้าลง โดยซื้อสินค้าไทยให้มากขึ้นนั้น ก็ได้รับคำตอบว่า เห็นใจ จะรับไว้พิจารณา ทำให้ไทยหลงผิดใจ กลับมา บ่นว่าประกาศ ว่าการเจรจาได้ผล 100 %”¹² แต่คอยแล้วคอยเล่าก็ไม่มีอะไรเกิดขึ้น เมื่อสอบถามไปอีกก็ได้รับคำตอบว่ารัฐบาลญี่ปุ่นได้ส่งเรื่องให้ทางการธุรกิจอุตสาหกรรมไปพิจารณาแล้ว ปรากฏว่าทำไม่ได้เรื่อง

10 ดู Ibid., หน้า 227-231 และ “The New Invasion of Greater East Asia”, *Time Magazine* March 2, 1970

11 The New York Times, December, 14, 1969

12 ในการประชุมคณะกรรมการร่วมไทย-ญี่ปุ่น เพื่อส่งเสริมการค้า ครั้งที่ 5 ซึ่งมีขึ้นที่กรุงเทพมหานครระหว่างวันที่ 22-25 มกราคม 2516 ก็เช่นเดียวกัน ในแถลงการณ์ของกระทรวงพาณิชย์ถึงผลการประชุมดังกล่าวก็กระทำเหมือนเช่นเคยว่า “กล่าวโดยสรุป การเจรจาครั้งนี้ ไม่ใช่เพียงแต่จะได้รับความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาดุลการค้าแต่อย่างเดียวนั้น แต่ประเทศไทยยังได้รับประโยชน์ในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจในระยะยาวอีกด้วย”

จึงตกไป”¹³ การเจรจาแบบขอความกรุณา
ของรัฐบาลไทยต่อรัฐบาลญี่ปุ่นนั้น เริ่มต้นขึ้น
และจบลงด้วยลักษณะการ เช่นที่กล่าวนี้เสมอ
มา ฝ่ายญี่ปุ่นไม่เคยนำพาต่อความจริงที่ว่า
“ประเทศไทยได้เปิด ประตูรับ สินค้า ญี่ปุ่นไว้
อย่างกว้างขวาง โดยไม่มีข้อห้ามข้อจำกัด
ใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งประชาชนคนไทยเองก็ยัง
ให้ความสนับสนุนในการสั่งซื้อ และพอใจอุป
โภคและบริโภคสินค้าจากญี่ปุ่น ทั้งจะเห็น
จากรายการสินค้าที่ส่งเข้ามาจากญี่ปุ่น ซึ่งมี
เป็นร้อยเป็นพันรายการนั้น มีตั้งแต่เครื่อง
จักร เครื่องใช้ เครื่องมือขนาดเล็ก มาจน
ถึงลูกกวาด และหมากฝรั่ง สำหรับเด็กไทยชอบ
เคี้ยว เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่า การส่งสินค้า
จากประเทศญี่ปุ่นมาประเทศไทยนั้น มิได้มี
อุปสรรคอะไรชักขวางเลย แต่ในทางตรงกัน
ข้ามแล้ว สำหรับสินค้าของไทยที่มีอยู่สำหรับ

การส่งออกนั้น ซึ่งส่วนใหญ่ก็เป็นสินค้าทาง
เกษตรและโภคภัณฑ์ขั้นปฐม และก็มีอยู่เพียง
ไม่กี่รายการ แต่ในการส่งสินค้าดังกล่าวไป
ขายยังประเทศญี่ปุ่น ยังต้องเผชิญกับข้อห้าม
ข้อจำกัดและการกีดกันทั้งทางนิตินัย และพฤก
ษณัย (Tariff และ Non Tariff Barriers)
 อีกทั้งทางพ่อค้าญี่ปุ่นเองก็ยังให้ความสนใจต่อ
การสั่งซื้อสินค้าจากไทยน้อยเกินควร โดยจะ
สั่งซื้อสินค้าจากไทย เพียงเท่าที่จำเป็นจริง ๆ
หรือหาซื้อจากแหล่งอื่นไม่ได้แล้ว... การ
แก้ไขปัญหาระหว่างประเทศไทย ชาติคู่ค้า การค้า
แก่ประเทศญี่ปุ่นนี้ ทางประเทศไทยมีนโยบาย
ที่จะให้มี การร่วมมือ ช่วยแก้ไข ด้วยความเห็น
อกเห็นใจซึ่งกันและกัน มากกว่าการที่จะใช้
นโยบายช่วยตัวเองให้อยู่รอดโดยมิได้คำนึงถึง
ความสัมพันธ์ไมตรีระหว่างกัน ด้วยเหตุนี้
ทางรัฐบาลไทยจึงได้พยายามทุกวิถีทางที่จะให้

13 “วิจารณ์ปฏิกริยา : ปฏิกริยาซึ่งชาวญี่ปุ่นมีต่อขบวนการต่อต้านสินค้าญี่ปุ่นของนักศึกษาไทย”, อนาคต ฉบับ
ที่ 1 ปีที่ 2 (มกราคม-กุมภาพันธ์-มีนาคม 2516), หน้า 37

ทางฝ่ายญี่ปุ่นเห็นใจให้ความร่วมมือ แก้ไขปัญหา... มานานไม่ต่ำกว่าสิบปี และการเจรจา ได้มีตั้งแต่ระดับนายกรัฐมนตรีต่อนายกรัฐมนตรี ระดับรัฐมนตรีต่อรัฐมนตรี ระดับเจ้าหน้าที่ต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลแต่ละฝ่าย รวมทั้งการเจรจา ทางก้านเอกชน ระหว่างสถาบัน การการค้าของแต่ละฝ่ายอีกด้วย ผลที่ได้รับ นั้นก็คือ เท่าที่ประเทศไทยขาดดุลการค้าแก่ ญี่ปุ่นในปี 2503 เป็นมูลค่า 933 ล้านบาทนั้น กลับเพิ่มสูงขึ้นถึง 5 เท่าตัว ก็คือเป็น 5,047 ล้านบาท และ 5,212 ล้านบาท ในปี 2510 และ 2511 ตามลำดับ¹⁴ ซึ่งยังผลให้เกิดมีการวิพากษ์วิจารณ์โจมตีนโยบายการค้าของรัฐบาลไทยในหนังสือพิมพ์ อย่างหนักเป็นประจำ

กล่าวหาว่ารัฐบาลดำเนินนโยบาย ทางการค้า ระหว่างประเทศอ่อนแอ แสดงความหวั่นเกรงต่ออิทธิพลของประเทศญี่ปุ่น และมีความ ห่วงใย ต่อความสัมพันธ์ไมตรี ระหว่าง ประเทศมากเกินไป จนเป็นผลเสียหายต่อการ เศรษฐกิจของประเทศ ทว่าที่รัฐบาลไทยจะ ได้ตัดสินใจหันมาใช้นโยบาย ช่วยตัวเองให้ยืน รอดได้แล้ว... เราจะต้องยอมรับว่า ข้อเท็จจริงมีอยู่ในคำวิพากษ์วิจารณ์นั้น มิใช่น้อย ถ้าเรายังจะปล่อยให้มีการ วิพากษ์วิจารณ์จาก ทางก้านสื่อมวลชนดำเนินอยู่ต่อไป โดยไม่มีการร่วมมือกันแก้ไขแล้ว วันหนึ่งอาจเกิดมี มติมหาชนแอนตี้สินค้าญี่ปุ่นขึ้นมาก็ได้”¹⁵

14 สำหรับปี 2515 รายงานเบื้องต้นของกรมศุลกากรได้ระบุว่าไทยส่งสินค้าไปญี่ปุ่นคิดเป็นมูลค่า 4,649.2 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2514 เป็นมูลค่า 371.9 ล้านบาท หรือร้อยละ 9 บาท ขณะเดียวกันสินค้าเข้าจากญี่ปุ่นมีมูลค่ารวมทั้งสิ้น 11,410.2 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2514 เป็นจำนวนเงิน 1,317.6 ล้านบาท หรือร้อยละ 13 ไทยจึงขาดดุลการค้าให้ญี่ปุ่น 6,761 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2514 ซึ่งขาดดุล 5,816 ล้านบาท เป็นจำนวนเงิน 945.7 ล้านบาท หรือร้อยละ 16

15 คำกล่าวเปิดประชุมของประธานสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย เรื่อง Problems Pertaining to Trade Flow Between Thailand and Japan ในการประชุมสัมมนาธุรกิจไทย-ญี่ปุ่น วันพฤหัสบดีที่ 4 กันยายน 2512 ณ โรงแรมเพรสซิกันท์

การค้าระหว่างไทยกับญี่ปุ่น

ล้านบาท

พ.ศ.	สินค้าส่งออกไปยังญี่ปุ่น	สินค้าเข้าจากญี่ปุ่น	ดุลการค้า
2498	1,257	1,378	- 121
2499	593	1,257	- 664
2500	595	1,746	-1,151
2501	486	1,890	-1,404
2502	888	2,256	-1,368
2503	1,530	2,463	- 933
2504	1,481	2,953	-1,472
2505	1,352	3,357	-2,005
2506	1,826	4,073	-2,247
2507	2,673	4,704	-2,031
2508	2,359	5,138	-2,779
2509	2,930	6,572	-3,642
2510	3,000	8,046	-5,046
2511	2,874	8,274	-5,400
2512	3,192	9,515	-6,323
2513	3,770	10,107	-6,337
2514	4,277	10,093	-5,816
2515	4,649	11,410	-6,761

ที่มา - กรมศุลกากร

“เท่าที่พูดๆ กันมาแล้ว ฝ่ายญี่ปุ่นเพียงแต่รับว่าจะซื้อสินค้าจากประเทศไทยเพิ่มขึ้น แต่ก็ไม่บอกว่าสินค้าใด ถึงแม้จะระบุซื้อสินค้า แต่ก็ไม่ยอมให้หลักประกันว่าจะซื้อในจำนวนเท่าใด ราคาโดยบางครั้งญี่ปุ่นได้มาขอให้ประเทศไทยผลิตสินค้าบางอย่าง เมื่อประเทศไทยผลิตได้แล้วญี่ปุ่นกลับไม่ซื้อ หรือซื้อในราคาที่ต่ำ เพราะถือว่าสินค้าของประเทศไทยต้องพึ่งตลาดญี่ปุ่น จริงอยู่ในทางการค้า ผู้ขายย่อมพยายามจะขายสินค้าให้ได้ราคาที่สูงที่สุด และผู้ซื้อย่อมพยายามที่จะซื้อสินค้าในราคาที่ต่ำที่สุดแต่การกระทำที่มุ่งหวังแต่ประโยชน์ระยะสั้นเพื่อตนเพียงฝ่ายเดียว ย่อมจะทำให้ลายผลประโยชน์ร่วมกันในระยะยาวเมื่อผู้ผลิตได้รับราคาที่ต่ำกว่าธรรมและคุ้มทุน ก็จะลดหรือเลิกการผลิตสินค้านั้นๆ เสีย ผู้ซื้อก็จะหาซื้อสินค้าไม่ได้ หรือในราคาที่สูงขึ้น

.. หากปล่อยให้การค้าเป็นไปโดยไม่มีเป้าหมายและไม่มีแผนเช่นที่ผ่านมา การผลิตและการส่งสินค้าออกของไทยไปญี่ปุ่นก็ยังไม่สามารถเพิ่มขึ้นทัดเทียมกับการนำสินค้าเข้าจากญี่ปุ่น ประเทศไทยคงจะต้องขาดดุลการค้ากับญี่ปุ่นเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และในที่สุดไม่ช้าก็เร็วประเทศไทยก็คงหลีกเลี่ยงไม่ได้ ที่จะต้องดำเนินการอย่างเฉียบขาดและใช้มาตรการที่รุนแรงเพื่อลดการนำเข้าสินค้าจากญี่ปุ่นให้น้อยลง”¹⁶

แต่การดำเนินการ อย่างเฉียบขาด และใช้มาตรการที่รุนแรง เพื่อลดการ นำสินค้าเข้าจากญี่ปุ่นให้น้อยลง ดังที่อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐกิจ กล่าวถึงไว้นั้น อาจไม่ทำให้ญี่ปุ่นวิตกทุกซักร้อนแต่อย่างใดเลย เพราะมูลค่าสินค้าที่ญี่ปุ่นส่งมาขาย ในประเทศไทยมีเพียงประมาณร้อยละ 3 ของมูลค่าสินค้าที่ญี่ปุ่นส่งออกสู่ตลาดโลกเท่านั้น ในขณะที่สินค้าออกเกือบร้อยละ 25 ของไทยส่งไปขายยังญี่ปุ่น (ดูตารางเปรียบเทียบสัดส่วนความสำคัญระหว่างกันในการค้าระหว่างประเทศในหน้าถัดไปนี้) ด้วยเหตุนี้รัฐบาลญี่ปุ่น จึงไม่เป็นห่วงว่าจะขายสินค้าในไทยได้มากหรือไม่¹⁷ กระนั้นก็ตาม มิใช่ว่าฝ่ายไทย จะปราศจากเสีย ซึ่งอำนาจที่จะต่อสู้กับการทำลายของญี่ปุ่นโดยสิ้นเชิง การรณรงค์ต่อต้านไม่ซื้อสินค้าญี่ปุ่นเมื่อวันที่ 20-30 พฤศจิกายน 2515 ของนักศึกษาไทยได้ก่อความวิตกกังวลแก่ญี่ปุ่นมากทีเดียว เพราะ

16 บุญชนะ อัครถาวร, คำปราศรัยต่อคณะผู้แทนเศรษฐกิจจากประเทศญี่ปุ่น ณ โรงแรมเพรสเค็นท์ วันพฤหัสบดีที่ 4 กันยายน 2512

17 คำแถลงของนายอิชิโร มียาเกะ หัวหน้ากองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กระทรวงต่างประเทศญี่ปุ่นกล่าวแก่หนังสือพิมพ์สยามรัฐ คุ สยามรัฐ, วันอังคารที่ 21 พฤศจิกายน 2515, หน้า 41

เกรงว่าปฏิกิริยาทำนองเดียวกันนี้จะแพร่สะพัดไปยังตลาดการค้าอื่น ๆ ของคนในเอเชีย แอฟริกา และ ลาตินอเมริกา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการค้าระหว่างประเทศและอุตสาหกรรมของญี่ปุ่น นายยาซุฮิโร นากาโซเน ซึ่งเพิ่ง จะเดินทาง มา กรุงเทพมหานคร เพื่อเจรจากับรัฐบาลไทยเมื่อเดือนมกราคมที่ผ่านมา ได้กล่าวถึงปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นในประเทศไทยโดยยอมรับว่า "That demonstration had a very strong educational effect upon the Japanese. We will take it as a specific indication about what the South East Asian people think about the Japanese—about our behavior—and I think we have to review our attitude very seriously. We used to hear about Ugly Americans, but recently we Japanese are replacing the Ugly American; we must be careful to avoid expanding that trend any further."¹⁸ โดยเหตุนี้เพื่อให้การเจรจามีปัญหาต่าง ๆ กับ

ญี่ปุ่นได้ผลมากขึ้น แทนที่จะใช้วิธี "เข้าไปคุกเข่าขอความกรุณา" เช่นที่เคยทำมา ก็ควรจะเปลี่ยนมาใช้การตีตรงจุด ที่ญี่ปุ่นวิตกและเกรงกลัว บางทีญี่ปุ่นคงจะลดการใช้เล่ห์เหลี่ยมต่าง ๆ และเพลาความจองทองลงได้บ้างกระมัง

ความก้าวหน้า และความสำเร็จทางเศรษฐกิจการค้าได้นำคน ผิวเหลืองชาติหนึ่งซึ่งเมื่อศตวรรษที่แล้วไม่ค่อยมีผู้ใคร่รู้จักขึ้นไปสู่ความเป็นมหาอำนาจ มีส่วนร่วมกำหนดกระแสนำแห่งความเป็นไป ของโลกเหนือเพื่อนร่วมทวีปอื่น ๆ สหายผู้โชคดีและมั่งคั่งนั้นน่าจะสำนึกและเห็นอกเห็นใจเพื่อนร่วมเผ่าพันธุ์ ทั้งหลายที่ยังคงอยู่ในปลักแห่งความล้าหลังยากจน (มาตรฐานการครองชีพของญี่ปุ่นวัดโดยใช้มวลรวมผลิตภัณฑ์ประชาชาติเฉลี่ยต่อบุคคล (per capita GNP) ในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกับอัตราเฉลี่ยของประเทศเอเชียอื่น ๆ แล้วสูงกว่าเกือบ 20 เท่า และหากว่าอัตราความเติบโตของประเทศในเอเชียอา-

18 "Interview : Yasuhiro Nakasone", *Newsweek*, January 15, 1973, p. 52

ความสัมพันธ์ของประเทศไทยในการค้าระหว่างประเทศของญี่ปุ่น

พันเอกอลลาร์

พ.ศ.	มูลค่าสินค้าออก ทั้งหมดของญี่ปุ่น	มูลค่าสินค้าออกที่ญี่ปุ่น ส่งมายังประเทศไทย	อัตราส่วนคิดเป็นร้อยละ ของสินค้าออกทั้งหมด	มูลค่าสินค้าเข้า ทั้งหมดของญี่ปุ่น	มูลค่าสินค้าเข้า จากประเทศไทย	อัตราส่วนคิดเป็นร้อยละ ของสินค้าเข้าทั้งหมด
2509	9,776,391	300,838	3.07	9,522,702	153,225	1.60
2510	10,441,572	340,991	3.26	11,663,087	160,039	1.37
2511	12,971,662	365,448	2.81	12,987,243	147,023	1.13
2512	15,990,014	433,841	2.71	15,023,536	167,417	1.11
2513	19,317,687	449,195	2.32	18,881,168	189,598	1.00

ความสัมพันธ์ของญี่ปุ่นในการค้าระหว่างประเทศของประเทศไทย

พ.ศ.	มูลค่าสินค้าออก ทั้งหมดของไทย	มูลค่าสินค้าออกที่ ส่งไปยังญี่ปุ่น	อัตราส่วนคิดเป็นร้อยละ ของสินค้าออกทั้งหมด	มูลค่าสินค้าเข้า ทั้งหมดของไทย	มูลค่าสินค้าเข้า ที่ส่งจากญี่ปุ่น	อัตราส่วนคิดเป็นร้อยละ ของสินค้าเข้าทั้งหมด
2509	14,099	2,930	20.78	18,504	6,572	35.51
2510	14,166	3,000	21.17	22,188	8,046	36.26
2511	13,679	2,874	21.01	24,103	8,274	34.32
2512	14,722	3,192	21.68	25,966	9,515	36.64
2513	14,722	3,770	25.60	27,009	10,107	37.42
1514	17,281	4,277	24.74	26,794	10,093	37.66

เนี่ยยังงคงำเนิน ไปท้วยอัคราเช่นที่เป็นอยู่นี้
แล้ว จะต้องใช้เวลาอีกเกือบหนึ่งศตวรรษจึง
จะก้าวขึ้นไปถึงระดับ ของญี่ปุ่นในปัจจุบัน)¹⁹
ซึ่งครั้งหนึ่งตนเองก็เคยประสบอยู่แทนที่จะตั้ง
หน้ากอบโกย ขูดรีด และเอารัดเอาเปรียบ
อย่างปราศจากความละอาย “เมื่อความ
ปรารถนาของคนหนึ่งมีมากขึ้น ในขณะที่คน
อื่นรู้ว่าเขาสูญเสีย ผลก็คือความเป็นศัตรู”

(เมเกียเวลลี)ทำอย่างไรและกินเวลานานอีกสัก
เท่าใดหนอจึงจะเป็นที่ตระหนักกันว่า “ไม่มี
สิ่งใดที่จะเจ็ดฉลายหรือ ใหญ่ยิ่งไปกว่าความ
เป็นปึกแผ่นของมนุษยชาติ ซึ่งหมายถึงการ
รวมกลุ่มกัน การแบ่งปันผลประโยชน์ และ
ความรักใคร่ใยดีของมนุษย์ ต่อมมนุษย์ด้วยกัน
ทั่วไปในโลก” (ซิเซโร)

19 Shinichi Ichimura, "Japanese Relations with Southeast Asian Countries Past Experiences and Perspective" เอกสารในการประชุม JETRO's Southeast Asian Development Seminar วันที่ 6-7 กุมภาพันธ์ 2516 ณ โรงแรมเชอราตัน